

ФОРМУВАННЯ ПАРАДИГМИ АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© 2015 ЛУБЕНЧЕНКО О. Е.

УДК 657.6

Лубенченко О. Е. Формування парадигми аудиту зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання

Метою статті є дослідження процесу надання аудиторських послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та формування парадигми аудиту ЗЕД. Визначено, що зовнішньоекономічна діяльність є складовою економіки країни, а значне регулювання з боку держави, часті зміни законодавства спонукають суб'єктів ЗЕД усе частіше звертатися до аудиторів – незалежних експертів. Доведено, що аудиторські послуги у сфері ЗЕД не зводяться до перевірки суто фінансової звітності, аудитори також надають супутні послуги, виконують завдання з погоджених процедур і надають консультації. Це потребує подальших досліджень щодо організації та методики надання супутніх аудиторських послуг. Розглянуто дефініцію «парадигма». Виділено категорії базової парадигми аудиту, серед яких: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, аналогія, моделювання, експеримент. Спираючись на виділені вітчизняними вченими певні етапи наукового мислення, сформульовано передумови дослідження процесу аудиту, погоджених процедур щодо операцій у сфері ЗЕД та інформаційного забезпечення. Запропоновано модель парадигми аудиту та консалтингового супроводження ЗЕД, на підставі якої в подальшому будуть розроблені організаційні й методичні заходи забезпечення аудиторської діяльності.

Ключові слова: парадигма, зовнішньоекономічна діяльність, аудит, наукове мислення, аналіз, синтез, дедукція, консалтингове супроводження, супутні аудиторські послуги.

Рис.: 3. **Бібл.:** 13.

Лубенченко Ольга Едуардівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Державний економіко-технологічний університет транспорту (вул. М. Лукашевича, 19, Київ, 03049, Україна)

E-mail: olga.lubenchenko@gmail.com

УДК 657.6

UDC 657.6

Лубенченко О. Э. Формирование парадигмы аудита

внешнеэкономической деятельности субъектов хозяйствования

Целью статьи является исследование процесса оказания аудиторских услуг субъектам внешнеэкономической деятельности (ВЭД) и формирование парадигмы аудита ВЭД. Определено, что внешнеэкономическая деятельность является составляющей экономики страны, а значительное регулирование со стороны государства, частые изменения законодательства побуждают субъектов ВЭД все чаще обращаться к аудиторам – независимым экспертам. Установлено, что аудиторские услуги в сфере ВЭД не сводятся к проверке финансовой отчетности, аудиторы также предоставляют сопутствующие услуги, выполняют задания по согласованным процедурам и предоставляют консультации. Это требует дальнейших исследований в части организации и методики предоставления сопутствующих аудиторских услуг. Рассмотрена дефиниция «парадигма». Выделены категории базовой парадигмы аудита, среди которых: анализ, синтез, индукция, дедукция, абстрагирование, аналогия, моделирование, эксперимент. Опираясь на выделенные отечественными учеными определенные этапы научного мышления, сформулированы предпосылки исследования процесса аудита и согласованных процедур касательно операций в сфере внешнеэкономической деятельности и информационного обеспечения. Предложена модель парадигмы аудита и консалтингового сопровождения ВЭД, на основании которой впоследствии будут разработаны организационные и методические приемы обеспечения аудиторской деятельности.

Ключевые слова: парадигма, внешнеэкономическая деятельность, аудит, научное мышление, анализ, синтез, дедукция, консалтинговое сопровождение, сопутствующие аудиторские услуги.

Рис.: 3. **Библ.:** 13.

Лубенченко Ольга Эдуардовна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита, Государственный экономико-технологический университет транспорта (ул. Н. Лукашевича, 19, Киев, 03049, Украина)

E-mail: olga.lubenchenko@gmail.com

Lubenchenko O. E. Formation of the Paradigm of Auditing the Foreign-Economic Activity of Business Entities

The article is aimed at studying the process of providing auditing services to the subjects of foreign economic activity (FEA) and formation of the paradigm of auditing the FEA. It has been determined that foreign economic activity is a component of the national economy and that significant regulation on the part of the State, along with frequent changes of the legislation, encourage subjects of FEA to increasingly call for assistance by the auditors, which provide independent expertise. It has been specified that auditing services in the sphere of FEA are not confined to the verification of financial statements, the auditors also provide related services, perform tasks by the agreed procedures and provide consultations. This requires further research with respect to both organization and methodology for related auditing services. The definition of «paradigm» has been considered. Some categories of the basic paradigm of auditing have been allocated, including: analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction, analogy, modeling, experiment. On the basis of the stages of scientific thinking, defined by domestic scientists, grounds for studying the audit process and the agreed procedures regarding operations in the field of foreign economic activity as well as information provision have been formulated. A model of the paradigm of auditing together with consulting support of FEA has been suggested, on the basis of which organizational and instructional techniques for ensuring audit activities will be subsequently developed.

Key words: paradigm, foreign-economic activity, auditing, scientific thinking, analysis, synthesis, deduction, consulting support, related audit services.

Fig.: 3. **Bibl.:** 13.

Lubenchenko Olga E. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing, State Economy-Technological University of Transport (vul. M. Lukashevycha, 19, Kyiv, 03049, Ukraine)
E-mail: olga.lubenchenko@gmail.com

Теоретичні та методичні основи аудиту розглядалися та вдосконалювалися у багатьох роботах вітчизняних вчених, але ж розвиток економіки, її інтеграція до європейського простору вимагають по-

Роботу виконано в межах науково-дослідної роботи «Методологія управління зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств в умовах інноваційно – інвестиційної діяльності» 203ДБ

дальших досліджень, зокрема досліджень у галузі теорії, методології та практики аудиту операцій у зовнішньоекономічній діяльності.

Наукові дослідження останніх років Петрик О. А. [7, 8], Редька О. Ю. [10], Костирка Р. О. [4], Рядської В. В. [11], Проскуріної Н. М. [3], Гринь В. П. [3], Романюк О. В. [6] та інших присвячені проблемам парадигми розвитку аудиту (контролю), як внутрішнього, так і зовнішнього.

Але ж інтеграція України в європейське співтовариство вимагає подальших розробок в галузі аудиту.

Метою статті є дослідження процесу надання аудиторських послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та формування парадигми аудиту ЗЕД.

Інтернаціоналізація виробництва, поглиблення економічних і політичних відносин між країнами приводять до невинного зростання обсягів світової торгівлі та руху капіталів. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) складає значну частку в економіці держави, а подальші процеси євроінтеграції сприятимуть збільшенню обсягів експортно-імпорتنих операцій. Процес взаємодії вітчизняних і зарубіжних підприємств є складним як з точки зору управління, так і з боку фінансового обліку, оподаткування і звітування. Часті зміни законодавства у сфері ЗЕД та необізнаність щодо таких змін управлінського персоналу суб'єктів господарювання призводять до значних фінансових санкцій, які на них покладаються державою і контрагентами. Ці обставини спонукають підприємства все частіше звертатися за допомогою до незалежних експертів – зовнішніх аудиторів. Аудитори зазвичай перевіряють фінансову звітність замовників, але ж останні все частіше звертаються за наданням супутніх аудиторських послуг – перевірки лише окремих операцій у сфері ЗЕД (завдання з виконання узгоджених процедур) або за консультаціями. Складність імпортно-експортних операцій, операцій з продажу і придбання валюти, часті зміни валютних курсів, жорстке регулювання відносин у сфері ЗЕД державою потребують надання аудиторам певного інструментарію щодо перевірок і консультаційного забезпечення суб'єктів ЗЕД.

Будь-які дослідження і практичні напрацювання мають теоретичне підґрунтя. Дослідимо логіку процесу надання супутніх аудиторських послуг і розглянемо дефініцію «парадигма».

Поняття «парадигма» вперше широко було висвітлено у роботах Томаса Куна і відносилось до філософії науки. За Куном, – це сукупність фундаментальних знань, цінностей, переконань і технічних прийомів, що виступають як зразок наукової діяльності; сукупність методів і прийомів, якими користується те чи інше наукове або філософське товариство, що об'єднано спільною науковою або філософською ідеологією, у соціальному плані – її наукове співтовариство, цілісність і границі якого вона визначає [13].

Поняття «парадигма» (від грец. *paradeigma* – приклад, зразок) сьогодні визначається , як:

- ✦ теоретико-методологічна модель [1, с. 415];
- ✦ сукупність теоретичних і методологічних положень, які визнані науковим товариством на певному етапі науки і які використовуються як зразок, модель, стандарт для наукового дослідження, інтерпретації, оцінки і систематизації наукових даних для осмислення гіпотез і вирішення завдань, що виникають у процесі наукового пізнання [12, с. 237];
- ✦ сукупність філософських, загальнотеоретичних і метатеоретичних основ науки; система уявлень, характерна для визначення етапу роз-

витку науки, культури, суспільного життя; той чи інший приклад або показовий випадок концепції чи теоретичного підходу [2, с. 844];

- ✦ сукупність передумов, що визначають конкретне наукове дослідження, визнаних на даному етапі;
- ✦ модель, метод вирішення завдання, основоположна теорія – система основних наукових досягнень (теорій, методів), за зразком яких організується дослідницька практика вчених у певній галузі знань (дисципліні) в певний історичний період [5, с. 258].

Як зазначають дослідники, відмінності базової парадигми аудиту вітчизняних і зарубіжних учених можна пояснити різним ступенем розуміння положень логіки при вирішенні наукових проблем. За радянських часів було виділено вісім її категорій: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, аналогія, моделювання, експеримент.

Учені США також виділили вісім етапів наукового мислення :

- ✦ розгляд попередніх даних, які висвітлюють проблему;
- ✦ формування проблеми;
- ✦ огляд фактів, що стикаються з проблемою;
- ✦ використання попереднього знання;
- ✦ формування гіпотези;
- ✦ розробка та деталізація гіпотези;
- ✦ тестування гіпотези;
- ✦ висновок – гіпотезу підтверджено або не підтверджено [9, с. 100].

Як бачимо, підходи дещо різні, але не є взаємовиключними.

Узагальнення попереднього досвіду науковців дозволяє сформулювати парадигму аудиту зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання як сукупність передумов дослідження процесу аудиту зовнішньоекономічної діяльності (виконання завдання з узгоджених процедур) і консалтингового забезпечення через застосування законів, гіпотез, концепцій, яка має за мету формування організаційно-методичної моделі процесу аудиту. Така модель має включати в себе організаційні заходи щодо перевірки операцій у ЗЕД (у рамках перевірки фінансової звітності), щодо надання супутніх послуг: виконання завдання з узгоджених процедур і консультаційного забезпечення, а також методичні прийоми через впровадження внутрішньо-фірмових стандартів. Внутрішньофірмові стандарти не є складовою Міжнародних стандартів аудиту, тому кожна аудиторська фірма має їх самостійно розробити і впровадити. А це, у свою чергу, не завжди можливо, тому що більшість вітчизняних аудиторських фірм – це суб'єкти малого підприємництва, з кількістю працюючих від 3 до 20–25 осіб. Але ж і великі аудиторські фірми, і малі мусять надавати замовнику якісні послуги. Зовнішньоекономічна діяльність є складовою операційної, інвестиційної, фінансової діяльності суб'єкта господарювання, та інформація про неї відображається відповідно у фінансовій звітності, але без конкретизації. Проводячи

аудит фінансової звітності, аудитор перевіряє операції у сфері ЗЕД саме у складі такої звітності, або перевіряє окремі операції як виконання завдання з узгоджених процедур. Це процеси, які вимагають глибоких знань у галузі обліку, права від аудитора, і потребують значної кількості часу на виконання аудиторських процедур. Сукупність передумов дослідження процесу аудиту, надання супутніх послуг та інформаційного забезпечення ЗЕД представлено на *рис. 1*.

Складовими парадигми аудиту ЗЕД є: а) *передумови, що спонукають проводити дослідження відповідних процесів*: наявність ЗЕД в економіці країни, наявність попиту з боку замовників щодо перевірок і консультацій у сфері ЗЕД, що спричинено складністю таких операцій, змінами в законодавстві та наявністю штрафних санкцій; б) *правове поле*: наявність законів, інших нормативних і регулюючих актів, сукупність теоретичних знань і практичних навичок у сфері ЗЕД, обліку і аудиту; в) *наявність та необхідність перевірки певних гіпотез, концепцій щодо надання супутніх аудиторських послуг*, на підставі яких мають бути розроблені організаційні та методичні заходи забезпечення аудиторської діяльності, що представлено на *рис. 2*.

За Законом України «Про аудиторську діяльність» аудит є підприємницькою діяльністю та включає в себе декілька складових:

- ✦ організаційне забезпечення аудиту;
- ✦ методичне забезпечення аудиту;
- ✦ практичне виконання аудиторських перевірок (аудиту);
- ✦ надання інших аудиторських послуг.

Як вже відзначалося, до супутніх аудиторських послуг відповідно до Міжнародних стандартів супутніх послуг (МССП) відносяться узгоджені процедури та підготовка інформації (МССП 4400 «Завдання з виконання погоджених процедур стосовно фінансової інформації», МССП 4410 «Завдання з підготовки фінансової інформації для фінансової звітності»). Процес організації супутніх послуг визначимо як сукупність заходів власника (керівника) аудиторської фірми або уповноваженої ним особи, які мають цілеспрямований характер щодо створення, забезпечення, впорядкування, вдосконалення функціонування системи надання аудиторських послуг. Система надання супутніх аудиторських послуг матиме два взаємопов'язані напрями:

- ✦ *технологічний* (технології виконання завдання з узгоджених процедур і завдання з підготовки інформації, які впорядковуються через технічні внутрішньофірмові стандарти);
- ✦ *організаційний* (організація роботи аудиторів, асистентів аудитора, працівників-обліковців, працівників-консультантів, яка впроваджується через посадові інструкції; постійне вдосконалення професійних знань аудиторів та персоналу аудиторських фірм шляхом навчання, підвищення кваліфікації, тестування).

Кожний напрям слід наповнити розпорядчими і методичними документами, що представлено на *рис. 3*. Відсутність виділення операцій ЗЕД у фінансовій звітності, складність операцій спонукає аудитора до заглиблення в процес перевірки на рівень суцільного, а не біркового дослідження документів, збільшує обсяг часу на перевірку. Тому аудиторі мають бути забезпечені відповідним інструментарієм. Одним з організаційних заходів щодо процесу надання супутніх послуг є розробка внутрішньофірмових стандартів, які є «покроковою інструкцією» для персоналу аудиторських фірм.

Ідея подальшого наукового дослідження процесу аудиту у сфері ЗЕД полягає в такому припущенні: зовнішньоекономічна діяльність є окремим видом діяльності суб'єктів господарювання, який слід розглядати через призму операційної, фінансової, інвестиційної діяльності (у відповідності до вимог фінансової звітності); ЗЕД, незважаючи на політичну нестабільність, має тенденцію до зростання. Власники, управлінський персонал суб'єктів господарювання, інші зацікавлені особи хочуть мати неупереджену і достовірну інформацію про стан і результати зовнішньоекономічної діяльності. І саме незалежний аудит аудиторський контроль має забезпечити їх такою інформацією.

Ідея зазвичай покладається в основу робочої гіпотези подальшого дослідження, яка буде сформульована таким чином: аудит ЗЕД і консалтингове супроводження ЗЕД є супутніми аудиторськими послугами – завданням з виконання погоджених процедур і завданням з підготовки інформації, які мають бути забезпечені теоретично і методично з урахуванням специфіки ЗЕД з метою надання користувачам якісної, достовірної та неупередженої інформації. Отже, кінцевим результатом дослідження в подальшому є розробка комплексної

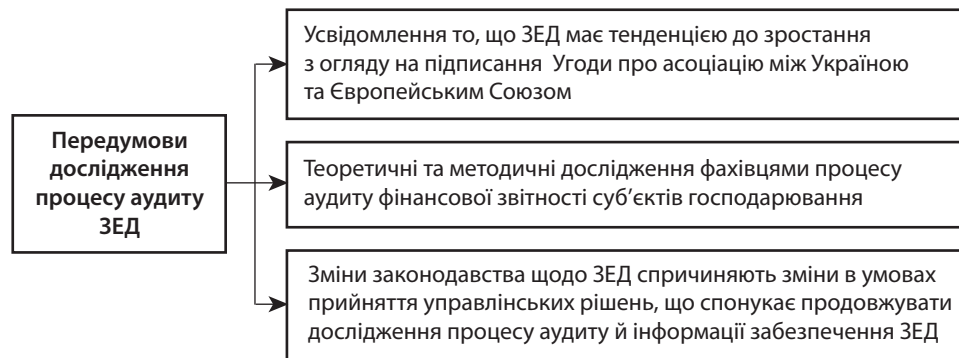

Рис. 1. Передумови дослідження процесу аудиту та інформаційного забезпечення ЗЕД

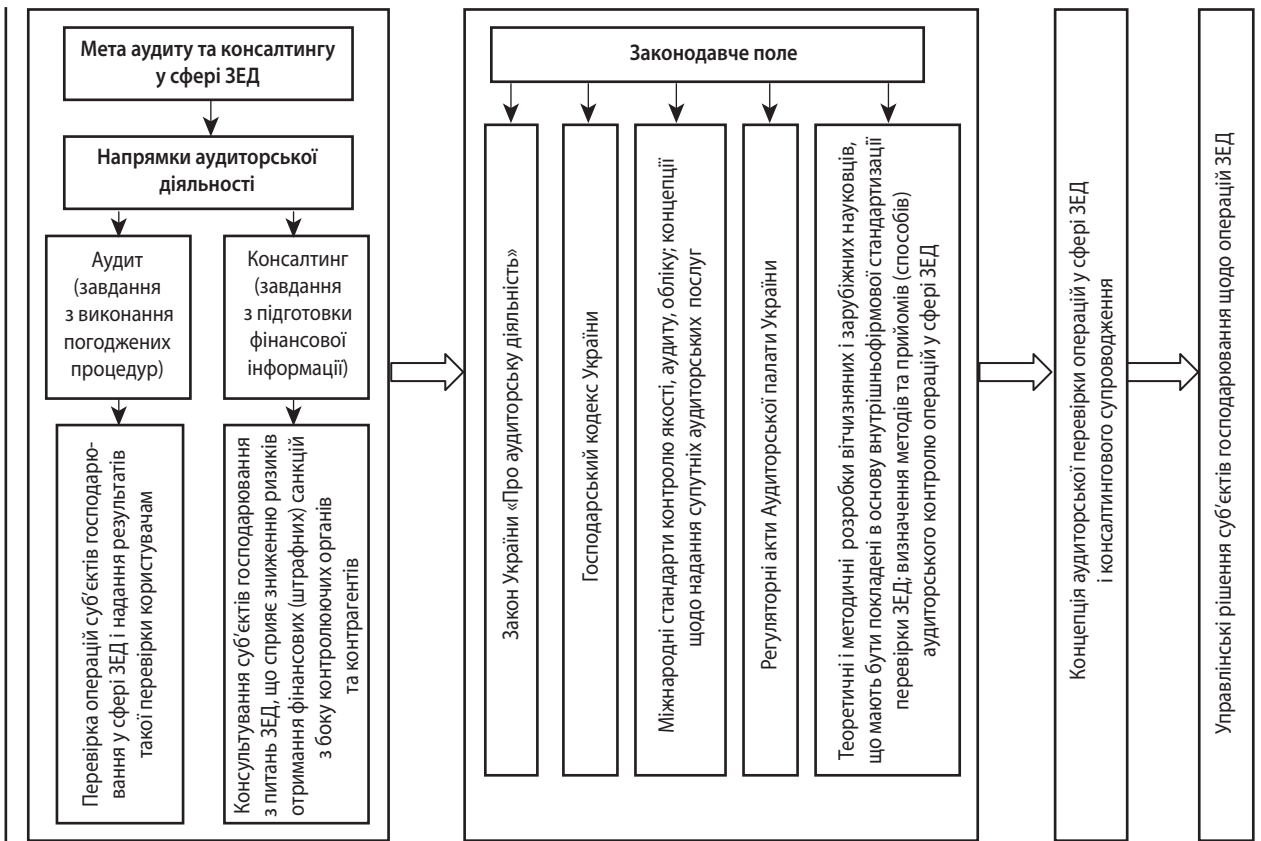

Рис. 2. Модель парадигми аудиту та консалтингового супроводження ЗЕД

Рис. 3. Напрями організації процесу надання супутніх аудиторських послуг

моделі аудиту і консалтингового супроводження ЗЕД. Застосовуючи принципи аналогії, вважаємо, що аудит фінансової звітності та аудит ЗЕД (виконання завдання з узгоджених процедур) мають одну й ту ж теоретичну і методичну основу, але останній матиме свої специфічні відмінності, які мають бути визначені та уточнені в ході дослідження і покладені в основу внутрішньофірмових аудиторських стандартів.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоекономічна діяльність є достатньо складним і ризикованим процесом. Суб'єкти господарювання припускаються помилок під час проведення операцій у сфері ЗЕД, несуть значні фінансові втрати. Щоб уникнути таких втрат, управлінський персонал підприємств має бути обізнаним щодо організації, обліку, звітування, оподаткування зовнішньоекономічних операцій. Усе частіше підприємства звертаються до аудиторів з метою отримати професійну консультацію або перевірку в рамках чинного законодавства. Перед аудитором також постають питання організаційного, технічного, методичного забезпечення надання аудиторських послуг, зокрема супутніх аудиторських послуг – перевірки і консультування у сфері ЗЕД. Знов таки, складність господарчих операцій вимагає від аудиторів глибоких знань ЗЕД. Сьогодні потребує з процесу аудиту зовнішньоекономічних операцій (а це і «класичний» аудит, і завдання з виконання супутніх послуг), виділити в самостійний об'єкт дослідження, який має свою специфіку. Формування парадигми аудиту операцій у сфері ЗЕД має на меті в кінцевому результаті розробку і впровадження організаційно-методичної моделі процесу аудиту. Ця модель забезпечить аудиторів способами організації процесу аудиту (вимоги до укладання договорів із замовниками, заходи підтримки з ними зворотного зв'язку, вимоги до персоналу аудиторської фірми, його кваліфікації, тощо), способами накопичення, обробки і передачі інформації замовнику. Інформація, яку отримує аудитор під час перевірки зовнішньоекономічних операцій, має бути систематизованою та донесеною управлінському персоналу замовника у стандартизований спосіб – через надання аудиторського звіту про виконання узгоджених процедур, що передбачені МССП 4400 «Завдання з виконання узгоджених процедур стосовно фінансової інформації». З метою забезпечення замовників консультаційними послугами у сфері ЗЕД суб'єкти аудиторської діяльності також збирають, накопичують, систематизують, узагальнюють інформацію і надають її управлінському персоналу замовника, у відповідності до МССП 4410 «Завдання з підготовки фінансової інформації для фінансової звітності».

Підсумовуючи вищевикладене, доходимо висновку, що аудиторські послуги – перевірка операцій у сфері ЗЕД або консалтингове супроводження ЗЕД – мають з аудитом фінансової звітності однакове теоретичне підґрунтя. Але методичні прийоми потребують більш детального уточнення і визначення, що обумовлено особливостями законодавства та буде

покладено в основу внутрішньофірмових стандартів перевірки операцій у сфері ЗЕД. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бибик С. П.** Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бибик, Г. М. Сіута. – Харків: Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. – 1728 с.
3. Еволюційні напрямки розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20130214_econ/3_proskurina.htm
4. **Костирко Р. О.** Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація: монографія / Р. О. Костирко. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 728 с.
5. Словарь иностранных слов. – 7-е изд. перераб. – М.: Русский язык, 1979. – 624с.
6. Парадигма внутрішнього аудиту в середовищі внутрішнього контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/romanyuk-ov-paradigma-vnutrishnogo-audituv-seredovischi-vnutrishnogo-ko>
7. **Петрик О. А.** Аудит: методологія і організація: монографія / О. А. Петрик – К.: КНЕУ, 2003. – 260 с.
8. **Петрик О. А.** Стан та перспективи розвитку аудиту в Україні: методологічні та організаційні аспекти: дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.04 / О. А. Петрик. – Київ, 2014. – 540с.
9. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні: монографія / За заг. ред. д. е. н., проф. М. С. Пушкаря. – Тернопіль: Карт-бланш, 2012. – 220 с.
10. **Редько О. Ю.** Аудит в Україні. Морфологія: монографія / О. Ю. Редько / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України, Національний Центр обліку та аудиту. – К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2008. – 493 с.
11. **Рядська В. В.** Інституціональна парадигма аудиту в Україні: сучасний стан та напрямки розвитку / В. В. Рядська // Економіка і управління національним господарством. – 2014. – № 2. – С. 138 – 142.
12. Словарь русского языка. – 20-е изд., стереотип. / Под ред. Н. Ю. Шведовой. – М.: Русский язык, 1988. – 544 с.
13. **Кун Т.** Структура наукових революцій / Т. Кун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/kuhn/kuhn06.htm>

REFERENCES

- Bybyk, S. P., and Siuta, H. M. *Slovyk inshomovnykh sliv: tлумачення, slovotvorennia ta slovovzhyvannia* [The dictionary of foreign words: interpretation, word formation and usage]. Kharkiv: Folio, 2006.
- “Evolutsiini napriamky rozvytku audytu v Ukraini” [Evolutionary trends of audit in Ukraine]. http://www.confcontact.com/20130214_econ/3_proskurina.htm
- Kostyrko, R. O. *Kontrol i analiz v systemi upravlinnia ekonomichnym potentsialom hospodariuuchoho sub'iekta: metodolohiia ta orhanizatsiia* [Monitoring and analysis in the management of the economic potential of the entity: methodology and organization]. Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2010.
- Kun, T. “Struktura naukovykh revoliutsii” [The Structure of Scientific Revolutions]. <http://izbornyk.org.ua/kuhn/kuhn06.htm>
- “Paradyhma vnutrishnyoho audytu v seredovyschchi vnutrishnyoho kontroliu” [Paradigm internal audit of the internal control environment]. <http://intkonf.org/romanyuk-ov-paradigma-vnutrishnogo-audituv-seredovischi-vnutrishnogo-ko>

Petryk, O. A. *Audyty: metodolohiia i orhanizatsiia* [Audit: methodology and organization]. Kyiv: KNEU, 2003.

Petryk, O. A. "Stan ta perspektyvy rozvytku audytu v Ukraini: metodolohichni ta orhanizatsiini aspekty" [State and prospects of development of audit in Ukraine: Methodological and organizational aspects]. *Dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.06.04*, 2014.

Problemy i perspektyvy rozvytku audytu v Ukraini [Problems and prospects of audit in Ukraine]. Ternopil: Kart-blansh, 2012.

Redko, O. Yu. *Audyty v Ukraini. Morfolohiia* [Audit in Ukraine. Morphology]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo, 2008.

Riadska, V. V. "Instytutsionalna paradyhma audytu v Ukraini: suchasnyi stan ta napriamky rozvytku" [Institutional paradigm audit in Ukraine: current state and development trends]. *Ekonomika i upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, no. 2 (2014): 138-142.

Slovar inostrannykh slov [Dictionary of foreign words]. Moscow: Russkii iazyk, 1979.

Slovar russkogo yazyka [Russian dictionary]. Moscow: Russkii iazyk, 1988.

Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great Dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin: Perun, 2005.

УДК 338.22

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ У КРАЇНІ ТА ЇЇ РЕГІОНАХ

© 2015 ГУСЕВ Ю. В., БЕЛІКОВА Н. В.

УДК 338.22

Гусев Ю. В., Белікова Н. В. Зарубіжний досвід проведення економічних реформ у країні та її регіонах

Метою статті є узагальнення зарубіжного досвіду планування та реалізації економічних реформ у країнах світу та їх окремих регіонах з точки зору стартових умов реформування та застосованих стратегій, а також можливостей його адаптації для України. Розглянуто досвід проведення економічних реформ у Польщі, Чехії та Угорщині. Визначено базові стратегії реформування моделей економік цих країн, виокремлено ключові етапи реформ та оцінено їх соціально-економічні результати. Обґрунтовано, що аналіз досвіду проведення економічних реформ у різних країнах світу дозволяє отримати певні наукові закономірності: виявити країни, що здійснили реформи успішно, і визначити фактори такого успіху; провести порівняння стратегій економічних реформ та їх базових параметрів: швидкості, спрямованості, ресурсоемності та ін.; узагальнити основні проблеми, з якими стикаються країни та їх регіони під час реформування економіки; визначити особливості здійснення економічних реформ на рівні окремих регіонів країни. Перспективи подальших досліджень полягають у формуванні рекомендацій щодо вдосконалення механізму економічних реформ в країні та її регіонах.

Ключові слова: соціально-економічні реформи, модель економіки, регіональний розвиток, стратегія реформ.

Рис.: 4. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 11.

Гусев Юрій Веніамінович – кандидат економічних наук, заступник Міністра оборони України (пр-кт Повітрофлотський, 6, Київ, 03168, Україна)

Белікова Надія Володимирівна – кандидат економічних наук, вчений секретар Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

E-mail: nadia_belikova@mail.ru

УДК 338.22

Гусев Ю. В., Белікова Н. В. Зарубежный опыт проведения экономических реформ в стране и ее регионах

Целью статьи является обобщение зарубежного опыта планирования и реализации экономических реформ в странах мира и их регионах с точки зрения стартовых условий реформирования и примененных стратегий, а также возможностей адаптации данного опыта для условий Украины. Рассмотрен опыт проведения экономических реформ в Польше, Чехии и Венгрии. Определены базовые стратегии реформирования моделей экономик этих стран, выделены ключевые этапы реформ и представлена оценка социально-экономических результатов реформ. Обосновано, что анализ опыта проведения экономических реформ в различных странах мира позволяет получить определенные научные закономерности: выявить страны, осуществившие реформы успешно, и определить факторы такого успеха; провести сравнение стратегий экономических реформ и их базовых параметров: скорости, направленности, ресурсоемкости и др.; обобщить основные проблемы, с которыми сталкиваются страны и их регионы во время реформирования экономики; определить особенности осуществления экономических реформ на уровне отдельных регионов страны. Перспективы дальнейших исследований заключаются в формировании рекомендаций по совершенствованию механизма экономических реформ в стране и ее регионах.

Ключевые слова: социально-экономические реформы, модель экономики, региональное развитие, стратегия реформ.

Рис.: 4. **Табл.:** 4. **Библ.:** 11.

Гусев Юрій Веніамінович – кандидат экономических наук, заместитель Министра обороны Украины (пр. Воздухофлотский, 6, Киев, 03168, Украина)

Белікова Надежда Владимировна – кандидат экономических наук, ученый секретарь Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: nadia_belikova@mail.ru

UDC 338.22

Hushev Yu. V., Belikova Nadiya V. The Experience of Economic Reforms in the Country and its Regions

The article is aimed at a synthesis of the foreign experience in planning and implementing economic reforms in the countries and their regions in terms of initial conditions for reforming, the used strategies, as well as possibilities of adapting this experience to the Ukrainian conditions. The experience of economic reforms in Poland, the Czech Republic and Hungary was considered. The basic strategies for reforming the models of these countries' economies have been determined, the key stages of reforms have been allocated, an assessment of the socio-economic results of the reforms has been provided. It has been substantiated that analysis of the experience of economic reforms in various countries allows to conclude about certain scientific patterns: identify the countries that have implemented reforms successfully, and identify factors of such a success; carry out a comparison of the economic reform strategies together with their basic parameters: speed, direction, resource-intensiveness, etc.; generalize the main challenges faced by countries and their regions during the economic reforms; determine the specifics of implementing economic reforms at the level of individual regions. Prospects of the further research consist in forming recommendations on improvement of mechanism for economic reforms in the country and its regions.

Key words: socio-economic reforms, model of economy, regional development, strategy of reform.

Pic.: 4. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 11.

Hushev Yurii V. – Candidate of Sciences (Economics), Deputy Minister of Defence of Ukraine (ave. Povitroflotskyi, 6, Kyiv, 03168, Ukraine)

Belikova Nadiya V. – Candidate of Sciences (Economics), Academic secretary of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (pl. Svobody, 5, Derzhprom, 7 pidyizd, 8 poverkh, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: nadia_belikova@mail.ru